

**Комитет
по правата на човека**
бул. „Васил Левски“ № 95
(Технически университет)
тел. 9-88-26-08

София, 54/12.04.2001г.

*На р-т Трагев
да се разгледа за
всички случаи
18.04.2001 г. МР*

До Конституционния съд
на Република България

Тук

СТАНОВИЩЕ

на **Комитета по правата на човека**, конституиран
като страна по конституционно дело № **7/2001** г.

Уважаеми членове на Конституционния съд,

Комитетът по правата на човека намира, че искането на 54-те народни представители за установяване противоконституционността на **Закона за изменение и допълнение на Закона за достъп до документите на бившата държавна сигурност** (ЗИД на ЗДДБДС) е основателно.

1. Трябва на първо място да се отбележи, че атакуваният закон е приет в **нарушение на отнасящи се до законодателния процес норми на Конституцията и на Правилника за организацията и дейността на Народното събрание (ПОДНС)**.

Както законопроектите, внесени от МС, така и законопроектите, внесени от народни представители се приемат на **две гласувания** (чл.89, ал. 1 от Конституцията и чл. 66 от ПОДНС). При първото гласуване законопроектът се обсъжда **в цялост** с оглед на неговите **основни положения** (чл.66, ал.4 от ПОДНС). При второто гласуване се обсъждат единствено направените в срока по чл.69, ал.1 от ПОДНС предложения от народните представители. Предложенията, направени за второто гласуване на законопроекта, трябва да са в **границите** на приетия при първото гласуване законопроект. Предявяването в случая изискване важи и за **парламентарната комисия**, на която е възложено да докладва законопроекта пред Народното събрание - водещата комисия. Нарушаването на това **основно изискване**, т.е. предлагането за второто гласуване в Народното събрание на **нови** разпоредби, на разпоредби, които стоят **извън разпоредбите**, приети при първото гласуване,

означава всъщност тези нови разпоредби да се приемат **на едно единствено гласуване**. От искането на групата народни представители, атакуващи въпросния закон, се разбира, че при второто му гласуване е станало тъкмо това - водещата комисия е предложила **съвършено нови разпоредби**, разпоредби следователно, които, оказали се извън приетите при първото гласуване разпоредби, **не са преминали през конституционно задължителната първа фаза на законодателния процес** - обсъждането „в тяхната цялост“ при първото гласуване. По същество водещата комисия е предложила **един съвършено нов законопроект**. Така стигаме до неизбежния извод, че този законопроект, респ. неговите норми са били приети наистина **само при едно гласуване**. Това именно е и **недопустимото** - недопустимо както от гледна точка Конституцията, така и от гледна точка на Правилника за организацията и дейността на Народното събрание.

Не подлежи на съмнение, че Народното събрание е длъжно при своята работа да се съобразява не само с нормите на Конституцията, но и с нормите на правилника за своята организация и дейност. Това изискване произтича не само и не просто от принципите на правовата държава. То произтича и от **изрична конституционна норма**. Съгласно чл. 73 от Конституцията „Организацията и **дейността** на Народното събрание се осъществяват въз основа на Конституцията и на **правилник**, приет от него.“ Като нарушава правилника за своята дейност, Народното събрание следователно нарушава вече и самата Конституция.

2. Атакуваният закон **нарушава и норми на Конституцията, закрепил някои основни права на гражданите**.

Съгласно чл.32, ал.1 от Конституцията „**Всеки има право на защита срещу ... посегателство върху неговата чест, достойнство и добро име**.“ Тази норма притежава всеобщ характер. Тя има за свои адресати както гражданите, така и държавните органи. Никой не може да си позволи да посяга на ценността „чест, достойнство, добро име“, доколкото те са неотменим атрибут на личността. Без този атрибут личността не е личност. Днес, когато се полагат толкова усилия за изграждането на едно действено гражданско общество, въпросната норма придобива изключително значение, защото, ясно е, без личности няма и не може да има гражданско общество.

Атакуваният закон пряко нарушава посочената конституционна разпоредба. След като натовазва с подчертано **негативно значение** службата в Държавна сигурност (бившата), законът след това предвижда да се съобщят на обществеността имената на лицата, служили в Държавна сигурност.

Преди всичко съвършено неправилно е службата в една или друга държавна структура да се смята сама по себе си за опорочаващ съответната личност факт. Във

всички държави функционират служби в защита на държавната сигурност. Обстоятелството, че някои лица са злоупотребявали с изпълняваните в Държавна сигурност функции не може да компрометира самата тази служба. Човек може да прояви своята низост и когато работи в някои сами по себе си напълно „безобидни“ държавни или обществени структури. Атакуваният закон неправомерно и в нарушение на социалната нравственост изхожда от точно обратната позиция, zlepоставяйки по този начин **изначално** (предразсъдъчно, по презумпция) всеки гражданин, който е служил в Държавна сигурност. Изправени сме без съмнение пред един съвършено порочен подход. Ако някой гражданин, работейки в Държавна сигурност, е допуснал определени нарушения на закона, тогава той трябва да бъде привлечен (при спазване на всички изисквания на закона) към съответна отговорност. Но да бъде подложен на определена (политическа) дискриминация, пряко засягаща неговото добро име, чест и достойнство и сериозно увреждаща неговия социален статус, само на това основание, че е заемал служба в Държавна сигурност, е съвършено недопустимо от гледна точка на Конституцията. В случая трябва да имаме предвид не само разпоредбата на чл. 32, ал.1, но и разпоредбата на чл.6, ал.2 от Конституцията, съгласно която „Не се допускат никакви ограничения на правата..., основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние.“ Атакуваният закон затваря за служителите в Държавна сигурност вратите към някои звена от системата на държавния апарат. Необходимо е да се подчертае, че в редица страни, чиято демократичност не се поставя под съмнение, службата в държавни структури, аналогични на Държавна сигурност, е знак не за позор, а обратното, знак за най-високо обществено признание. Както е известно, бивши ръководители на Централното разузнавателно управление на САЩ са били избирани за президенти на страната.

3. Дискриминационният характер на редица от нормите на ЗИД на ЗДДБДС е повече от очевиден. Но той се повдига на нова степен с нормите, които определят свързаната с приложението на закона **администрация**.

Съгласно чл.4 от закона дейността по чл.3, ал. 1, т.1, 3 и 4 се извършва от **постоянно действаща комисия**. Съставът на тази комисия не само че не може да гарантира елементарна обективност при прилагането на закона, но, напротив, дава основание да се очаква допълнително засилване на дискриминационния характер на този закон.

Чл.4а, ал.1 от закона постановява, че комисията по чл.4, ал.1 се състои от седем души, от които петима биват избирани от Народното събрание, а двама - определяни от Министерския съвет. Начинът, по който бива съставяна тази комисия,

издава нейния **подчертано политически характер**. Повече от очевидно е, че както мнозинството в Народното събрание (което именно и ще избира петима от членовете на комисията), така и Министерският съвет се ръководят единствено и само от политически съображения. Те без съмнение ще поставят в комисията хора, еднородни на тях, споделящи изцяло техните политически разбирания и годни да изпълняват възложените им политически поръчки. Комисията по чл.41 ал. 1 от атакувания закон няма да е органи на правостта, а орган на **политическата разправа**.

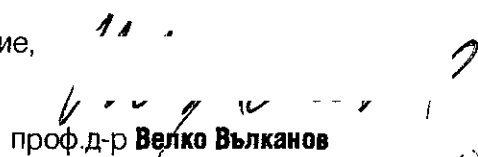
Същото трябва да се каже и за **комисията по чл.3, ал.1, т.2**. Всички членове на тази комисия се определят от такива длъжностни лица, чието политическо пристрастие не стои под никакво съмнение - президента, председателя на Върховния касационен съд, главния прокурор.

Във връзка с тази комисия, комисията по чл.3, ал.1, т. 2 от атакувания закон, се поставя и друг твърде съществен въпрос. **Допустимо ли е в една подчертано изпълнително-разпоредителна дейност да се ангажират представители на съдебната власт?** Ангажирани с дейността на комисията по чл.3, ал.1, т.2, те не биха могли да бъдат обективни, ако въпроси, решавани вече от тази комисия, някой ден по някакъв начин бъдат поставени пред съдебната власт. Съдебната власт не бива да се привлича в решаване на задачи, които са домен на изпълнителната власт. В случая следователно ние се изправяме при едно наистина твърде **съществено нарушение на конституционния принцип за разделение на властите**.

С оглед на изложените по-горе съображения, ние смятаме, че Конституционният съд следва да обяви Закона за изменение и допълнение на Закона за достъп до документите на Държавна сигурност за противоконституционен.

София, 12 април 2001 г.

С уважение,

проф. д-р **Велко Вълканов**
председател

Чанко Апостолов
отговорен секретар